

Keskustan vastaukset hallitustunnustelija Antti Rinteen kysymyksiin 29.4.2019

Keskustaa äänesti eduskuntavaaleissa yli 420 000 suomalaista. Sitoudumme pitämään heidän puoltaan ja ajamaan äänestäjillemme tärkeitä asioita tilanteessa kuin tilanteessa.

Vaalituloksen perusteella kynnys Keskustan hallitukseen osallistumiselle on korkea. Vastuu toimintakykyisen enemmistöhallituksen muodostamisesta on ensisijaisesti vaalien voittajilla. Keskustan osallistumisen ehtona on meille tärkeiden asioiden sisällyttäminen uuden hallituksen ohjelmaan.

Keskustan tavoite on rakentaa, turvallista, työllistävää ja tasa-arvoista Suomea. Heikommista on pidettävä huolta ja elämisen edellytykset on turvattava tasapuolisesti koko maassa myös tulevaisuudessa.

Viime vaalikaudella aikaansaadun myönteisen työllisyys- ja talouskehityksen jatkuminen on varmistettava. Suomea ei saa päästää uudelleen holtittomasti velkaantumaan. Maamme taloutta on hoidettava vastuullisesti ja ylisukupolisesti.

1. Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi

- a. Oletteko sitoutuneet globaalisti ilmaston lämpenemisen pysäyttämiseen 1,5 asteeseen? Oletteko sitoutuneet siihen, että Suomi on hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä ja sen jälkeen nopeasti hiilinegatiivinen?

Ilmastonmuutoksen pysäyttäminen vaatii laajaa ja syvää kansainvälistä yhteistyötä. Jokaisen maan on tehtävä oma osuutensa ja toimien on oltava globaaleja. Keskustan johdolla Suomi on noussut peesailijan paikalta muiden Pohjoismaiden rinnalle kansainvälisen ilmastopolitiikan ajurien joukkoon. Näissä vastuullisen ilmastopolitiikan pöydissä Suomen on pysyttävä.

Keskusta on sitoutunut maailmanlaajuisiin toimiin ilmaston lämpenemisen pysäyttämiseksi 1,5 asteeseen. Edellytämme, että johdollamme laadittu kahdeksan puolueen yhteinen ohjelma on hallituksen ilmastopolitiikan runkona niin kansainvälisesti kuin kansallisesti.

Ilmastonmuutoksen perimmäinen syy on fossiilisten polttoaineiden käytön hiilidioksidipäästöt, joita on vähennettävä nopeasti. EU:n päästökauppaa on kiristettävä, jotta teollisuuden ja energiantuotannon päästöt voidaan ajaa nopeasti alas. Päästökaupan ulkopuolella tarvitsemme kansallisia lisätoimia päästöjen vähentämiseksi. Toimet on tehtävä sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisesti, siten että nämä ovat tavallisten suomalaisten hyväksyttävissä.

Hiilineutraaliuden saavuttamiseen vaikuttaa oleellisesti hiilinielujen kehitys, johon liittyy epävarmuuksia. Tutkimuslaitosten tuoreimpien ennusteiden mukaan hiilineutraalius voidaan saavuttaa 2030-luvun kuluessa ja sen jälkeen voimme edelleen edetä hiilinegatiivisuuteen. On laadittava pitkäjänteinen hiilinielujen vahvistamisohjelma, joka varmistaa kestävä puun käytön jatkossakin.

Keskusta ei hyväksy toimia, joilla metsien kestävää käyttöä rajoitetaan. Suomi tarvitsee investointeja kestäväan biotalouteen. Puuta käytetään maailman pelastamiseen, ei sen tuhoamiseen. Uusiutuva puu on tulevaisuudessa entistä tärkeämpi raaka-aine fossiilitaloudesta uusiutuvaan siirryttäessä rakentamisessa, öljypohjaisten muovien

korvaamisessa pakkaamisessa, biomateriaaleina ja tekstiilikuituina sekä kemianteollisuuden raaka-aineina. Uusien korkean jalostusasteen käyttömuotojen tutkimukseen ja kehitykseen on panostettava. Puurakentamista edistetään voimakkaasti.

b. Millaisia toimenpiteitä ilmastonmuutoksen torjuminen mielestänne edellyttää eri yhteiskunnan osa-alueilla?

- Tiukennetaan EU-päästökauppaa (teollisuus ja energian tuotanto sekä lämmityksen nostaminen päästökaupan piiriin).
- Lopetetaan valtion ja kuntien kiinteistöjen öljylämmitys 2023 mennessä.
- Toteutetaan kannustepaketti kivihilestä jo vuonna 2025 luopuville kaukolämpöyhtiöille.
- Perustetaan laajapohjainen turvekomissio valmistelevaan strategiaa turpeen käytön painopisteen muutoksesta energiakäytöstä korkean jalostusarvon tuotteisiin.
- Vauhditetaan älykkään ja joustavan energijärjestelmän kehittämistä.
- Vauhditetaan autokannan uusiutumista vähäpäästöiseksi.
- Edistetään biokaasun tuotantoa ja käyttöä liikenteessä.
- Otetaan synteettiset polttoaineet mukaan biopolttoaineiden jakeluelvoitteeseen.
- Edistetään kävelyä ja pyöräilyä maankäyttösuunnittelulla sekä lisäämällä kevyen liikenteen väylien rakentamista.

Maatalous ja lähiruoan tuotanto ovat tärkeä osa ilmastonmuutoksen ratkaisuja. Kehitetään Suomesta hiiltä sitovan ja kannattavan maatalouden mallimaa. Pellonraivaamisen tarvetta vähennetään sallimalla korkeammat lannanlevitysmäärät vesistöjen tilaa vaarantamatta sekä edistämällä tilusjärjestelyitä. Maanomistajille luodaan kannustin heikkotuottoisien turvemaiden kosteikkometsitykseen. Maatilojen biokaasun tuotannon vauhdittamiseksi otetaan käyttöön tuotantotuki, joka edistää myös lannan tehokasta prosessointia. Maatilatalouden kehittämisrahastoa (Makera) lisäpääomitetään. Sitä tarvitaan muun muassa uusiutuvan energian ja resurssitehokkuutta tukevien investointien turvaamiseen.

Toteutetaan pitkäjänteinen ohjelma hiilinielujen vahvistamiseksi. Sen osia ovat metsien kasvun tehostaminen, ilmastoharvennukset ensiharvennusrästien purkamiseksi, metsäpinta-alan kasvattaminen, metsäkadon torjunta, metsien terveyden ylläpito ja metsätuhojen ehkäisy, maatalouden hiilensidontan tutkimus- ja pilotointiohjelma, soiden ennallistaminen ja kokeilu metsien hiilensidontamarkkinan luomiseksi.

- Vauhditetaan puurakentamista ja muuta vähähiilistä rakentamista.
- Edistetään energiatehokkuusremontteja ja rakennusten elinkaarimallin käyttöönottoa.
- Kasvatetaan T&K&I panostuksia vähäpäästöisten ratkaisujen luomiseksi läpi yhteiskunnan.
- Edistetään kiertotaloutta kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla, jotta teollisten prosessien päästöt saadaan alenemaan, materiaalitehokkuus paranee ja tuotanto- ja kulutustavat muuttuvat kestäviksi.
- Toimeenpannaan muovitiekartta.

- c. Mitkä näette keskeisinä keinoina luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja parantamiseksi?

Luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi Keskusta esittää:

- METSO-ohjelman rahoituksen lisäys ja laajentaminen metsien lisäksi muihin luontotyyppeihin.
- Kosteikkojen ja lintuvesien kunnostusohjelma.
- Jatketaan vaelluskalakärkihanketta vaellusesteiden poistamiseksi ja luonnonkierron palauttamiseksi rakennettuihin vesistöihin.
- Maankäyttö- ja rakennuslain uudistamisessa turvataan kaupunkiluonnon monimuotoisuus ja ihmisten virkistysmahdollisuudet.
- Päivitetään luonnonsuojeluasetus vastaamaan viimeistä uhanalaiskartoitusta.
- Estetään tehokkaasti monimuotoisuutta uhkaavien vieraslajien leviämistä.
- Parannetaan olemassa olevien suojelualueiden arvoa lisäämällä ennallistamista ja luonnonhoitoa.
- Jatketaan soidensuojeluohjelman toteuttamista vapaaehtoisuuteen perustuen.
- Hyödynnetään EU-life rahoitusta entistä suunnitelmallisemmin turvaamalla Metsähallituksen Luontopalveluille riittävä omarahoitus.
- Jatketaan tehostettua Itämeren ja vesien suojelun ohjelmaa vesien hyvän ekologisen tilan saavuttamiseksi. Panostetaan vesistöjen kunnostushankkeisiin ravinnehuuhtoumien hillitsemiseksi.
- Turvataan myös ihmisten luonnon virkistyskäytön mahdollisuudet kuromalla kiinni reitistöjen ja rakenteiden korjausvelkaa kansallispuistoissa ja retkeilyalueilla.
- Edistetään talousmetsien luonnonhoitoa, kuten lahoppuun jättöä, kulotusta, tekopökelöitä ja riistatihekköjä. Huomioidaan luonnonhoitotoimet kestävän metsätalouden rahoituslain (Kemera) uudistuksessa.
- Edistetään metsästäjien harjoittamaa riistanhoitotyötä turvaamalla metsästysharrastuksen edellytykset ja kehittyminen.
- Pienennetään Metsähallitukselle asetettua vuosittaista tuloutusvaatimusta.
- Edistetään monimuotoisuutta tukevia vapaaehtoisia toimenpiteitä maatalouspolitiikan uudistuksen yhteydessä. Tuetaan laiduntamista uhanalaisten lajien säilyttämiseksi.
- Maatalouden tukien taso turvataan, jotta tavoitteet voidaan saavuttaa ja maataloustuotannonelinoimaisuutta ja kannattavuutta parannetaan koko Suomessa. Maatalouden ympäristökorvauksen sekä luomutuotannon tukien vaje täytetään.

2. Suomi on kokoaan suurempi maailmalla

- a. Miten Euroopan unionia tulee kehittää? Mitkä ovat Suomen EU-puheenjohtajuuskauden keskeiset tavoitteet?

Unionia on kehitettävä niin, että se keskittyy ydintehtäviinsä rauhan, vakauden ja hyvinvoinnin vahvistamiseen. Resurssit suunnataan ratkomaan isoja haasteita, kuten ilmastonmuutosta, konflikteja, terrorismia, köyhyyttä, muuttoliikepainetta sekä EU-spesifejä kysymyksiä osaamisen kehittämistä, yritysten kilpailukykyä, työllisyyttä, tasapainoista aluekehitystä ja maatalouden kannattavuutta.

Tämä vaatii EU:lta yhtenäisyyttä sekä päätöksenteon ja toimeenpanon tehostamista. EU-tasolla on päätettävä läheisyysperiaatetta noudattaen vain asioista, joissa ylikansalliselle päätöksenteolle on peruste. Haluamme myös, että jäsenmaat noudattavat yhteisiä arvoja ja sopimuksia. Ihmisoikeuksista ja oikeusvaltioperiaatteesta ei tingitä, eikä toisten piikkiin eletä. Jos sovituksista ei pidetä kiinni, tulee siitä seurata toimenpiteitä. Euroaluetta on kehitettävä niin, että se vahvistaa jäsenmaiden vaurautta ja vakautta sekä varautumista riskeihin.

Puheenjohtajuuskaudella Suomen on ensisijaisen tärkeää saattaa rahoituskehysneuvottelut menestyksellisesti loppuun turvaten Suomen kansalliset edut ja erityispiirteet. Komission rahoituskehysesitykseen verrattuna erityisesti maatalous ja maaseudun kehittäminen tarvitsevat lisää rahaa budjetin sisältä, jotta määrärahat turvataan nykyisellä tasolla. Maatalouden tukitasojen mahdollinen lasku on kompensoitava kansallisella lisärahoituksella. Myös harvaan asutun Itä- ja Pohjois-Suomen erityisasema ja aluekehitysrahoituksen taso on turvattava.

Puheenjohtajuuskaudella on olennaista edistää kestävästä kasvusta, tutkimusta, turvallisuutta, EU:n arktista politiikkaa sekä hillitä ilmastonmuutosta. Kasvun ja uusien työpaikkojen edellytys on erityisesti sisämarkkinoiden ja vapaakaupan edistäminen sekä sääntelyn purkamisen. Turvallisuus vaatii puolustusyhteistyön kehittämistä ja parempaa vastaamista mm. kyberuhkiin ja terrorismiin. Etumme on myös tuoda kestävästä kehityksestä, vakautta ja kasvua tukeva arktinen politiikka EU-pöytiin. Vaikuttavia ja vastuullisia ilmastotavoitteita, kiertotaloutta ja muita johdonmukaisia keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi tulee edistää, jotta pystymme EU:ssa myötävaikuttamaan lämpenemisen rajoittamiseen 1,5 asteeseen.

- b. Oletteko valmiit tukemaan viimeisimmissä selonteoissa vahvistettua Suomen ulkopoliittikan linjaa?

Olemme. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämäärä on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, parantaa suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia ja ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeinen tavoite on välttää joutumista sotilaalliseen konfliktiin. EU:n jäsenenä Suomi ei olisi ulkopuolinen, jos lähialueella tai muualla Euroopassa turvallisuus olisi uhattuna.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustuu hyviin kahdenvälisiin suhteisiin, EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikan syventämiseen ja tehokkaaseen monenkeskiseen yhteistyöhön sekä uskottavaan maanpuolustukseen. Suomi edistää aktiivisella vakauspolitiikalla luottamukseen, laaja-alaiseen yhteistyöhön ja kansainvälisen oikeuden kunnioitukseen perustuvaa maailmanjärjestystä. Jatketaan tällä kaudella tiivistynyttä yhteistyötä Pohjoismaiden, Viron ja Venäjän kanssa.

Suomen ulkopoliittikan perustana on kestävä arvopohja, jonka kulmakiviä ovat ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian, vapauden, suvaitsevaisuuden ja tasa-arvon edistäminen kaikessa kansainvälisessä toiminnassa. Suomi kantaa globaalia vastuuta ja lisää omaa turvallisuuttaan edistämällä kansainvälisessä yhteistyössä kestävästä kehityksestä, rauhan rakentamisesta sekä naisten ja tyttöjen aseman parantamisesta. Suomi on sitoutunut YK-järjestelmän kehittämiseen ja sen toimintaedellytysten vahvistamiseen rauhan, kehityksen ja turvallisuuden edistämiseksi.

Suomi on sotilasliittoon kuulumaton maa, joka toteuttaa käytännönläheistä kumppanuutta Naton kanssa ja säilyttää mahdollisuuden hakea puolustusliiton jäsenyyttä.

Suomi harjoittaa aktiivista arktisen alueen politiikkaa, jonka keskiössä ovat ympäristönsuojelu, ilmastokysymykset ja kestävä kehityksen tavoitteet. Suomi vaikuttaa EU:n yhteisessä ulkopoliitikassa siihen, että Arktisen ja Itämeriyhteistyön kehittäminen nostetaan EU:n ulkosuhteiden painopisteiksi.

Suomi edistää Arktisen ja Itämeren alueen turvallisuuspoliittista vakautta sekä vahvistaa pohjoismaista yhteistyötä.

- c. Mikä rooli Euroopan on otettava yhteistyössä Afrikan unionin ja sen jäsenmaiden kanssa Afrikan kehittämisessä?

EU:n on huomioitava Afrikkaa koordinoitusti eri näkökulmista. EU:n pyrkimys uudistaa suhteitaan kohti tasavertaista kumppanuutta Afrikan maiden kanssa on kannatettava. Kysymys Afrikan kehittämisestä ei kuitenkaan ole joko-tai-kysymys: jotta voimme olla edistämässä Afrikan vakautta ja kestävä kehitystä, tarvitsemme laajaa kauppayhteistyötä, mutta myös EU:n kriisinhallinta-, rauhanvälitys- ja kehitysyhteistyöpanostuksia sekä ulkoisen ohjelman investointeja. Yhteistyötä on tehtävä sekä kansalaisyhteiskunnan että yritysten kanssa. Edistetään EU:n ja Afrikan kumppanuudella mm. investointeja kestäväan metsätalouteen ja metsitykseen Afrikassa metsäkadon torjumiseksi.

- d. Hyväksyttekö tavoitteen Suomen kehitysyhteistyörahoituksen nostamisesta 0,7 prosenttiin suhteessa BKTL:oon? Minkä ajan kuluessa näette tämän mahdolliseksi toteuttaa?

Suomen kehitysyhteistyön määrärahoja on asteittain nostettava kohti kansainvälistä tavoitetta, 0,7 % BKTL:sta. Tämän saavuttamiseksi on tehtävä realistinen aikataulu, johon hallitukset sitoutuvat. Yhden vaalikauden aikana em. tavoitetta ei voida saavuttaa, vaan se vaatii pidemmän ajan.

3. Turvallinen oikeusvaltio Suomi

- a. Kuvatkaa käsityksenne Suomesta oikeusvaltiona ja kertokaa keinot sen vahvistamiseksi. Miten edistäisitte ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa? Millä tavoin olette valmiit kehittämään kansalliskielten asemaa Suomessa?

Vanha pohjoismainen sanonta "lailla on maa rakennettava" kuvastaa hyvin oikeusvaltion tärkeyden yhteiskuntamme perustana. Oikeusvaltion kulmakiviä ovat kansalaisille kuuluvat perus- ja ihmisoikeudet. Oikeusvaltioon kuuluu oikeuksien rinnalla myös yksilöiden velvollisuudet yhteiskuntaa kohtaan sekä toisten kansalaisten oikeuksien kunnioittaminen. Perus- ja ihmisoikeudet kuuluvat kaikille Suomessa asuville tai täällä oleskeleville riippumatta alkuperästä tai kansalaisuudesta. Erityisesti heikoimmassa asemassa olevien ja vähemmistöihin kuuluvien oikeuksiin täytyy kiinnittää huomiota.

Oikeusvaltio ei voi toimia ilman riittävää oikeusturvan takeita. Tarvitsemme sekä ylätasolla perus- ja ihmisoikeuksien kontrollia, että konkreettisella tasolla oikeusturvan saamista yksittäisissä riita- tai rikosasioissa. Jotta oikeutta voidaan saada, tulee sen olla kaikkien saavutettavissa. Tähän liittyy paitsi eri tuomioistuinten toiminnan järjestäminen myös kansalaisen tosiasiallinen mahdollisuus saattaa tuloista ja varallisuudesta riippumatta rikos- ja riita-asiansa riippumattoman tuomioistuimien ratkaistavaksi. Siksi keskituloisten mahdollisuuksia oikeusturvan saamiseen on parannettava.

Viimeisin käräjäoikeusuudistus astui voimaan 2019. Näin ollen käräjä- ja hovioikeusverkoston osalta tarvetta uudistuksiin ei ole tällä hetkellä näköpiirissä. Sama koskee hallinto-oikeusverkkoa. Lähtökohdan on oltava, että jokaisessa maakunnassa on vähintään yksi käräjäoikeuden kanslia sekä tarvittava määrä muita toimipaikkoja. Palveluiden saatavuus on varmistettava videoyhteyksiä kehittämällä. Edellisellä vaalikaudella perustettua tuomioistuinvirastoa pidämme oikeudenhoidon kehittämisen kannalta erittäin hyvänä asiana.

Rikoksista seuraavien rangaistuksien tulee vastata kansan oikeustajua. Siksi lautamieskokoonpanot rikosjutuissa on säilytettävä ja rangaistuksien on oltava oikeassa suhteessa teon moitittavuuteen. Vaalikaudella on toteutettava seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus.

Keskusta on sitoutunut turvaamaan molempien kansalliskielten aseman sekä vahvistamaan ja elvyttämään kaikkia kolmea saamen kieltä. Laaditaan kansallinen kielipoliittinen ohjelma.

Toteutetaan lunastuslain kokonaisuudistus, kohennetaan omaisuuden suoja.

- b. Mikä on käsityksenne lainvalmistelun laadusta ja oletteko valmiit hyväksymään komiteaperusteisen lainvalmistelun?

Vaikka vaalikaudella 2015-2019 lainsäädännön valmistelun laatuun on kiinnitetty huomioita, lainvalmistelun laadussa on edelleen parantamista. Tasoa voidaan parantaa eri tavoilla. Valtionhallinnossa on panostettava enemmän lainvalmistelun kouluttamiseen ja ohjaukseen.

Parlamentaarinen ja laajapohjainen komiteatyöskentely on perusteltua laajakantoisten ja yhteiskunnallisesti merkittävien asioiden valmistelussa, mutta niitä tulee käyttää harkitusti. Joissain asioissa voi puolestaan olla perusteltua käyttää suppeampaa asiantuntijakomiteaa, joka tekee taustatyötä lainsäädäntöä varten. Edellisellä vaalikaudella käynnistetty lainsäädännön arviointineuvosto on hyvä alku lainsäädännön valmistelun kehittämiseksi. Vaativien poikkihallinnollisten asiakokonaisuuksien eli ilmiöiden valmistelun tulee tapahtua asiaan liittyvien ministeriöiden tiiviissä yhteistyössä koko valmistelun ajan.

- c. Mitkä ovat sisäisen turvallisuuden riskitekijät ja kuinka vahvistaisitte sisäistä turvallisuutta?

Sisäinen ja ulkoinen turvallisuus ovat entistä vahvemmin sidoksissa toisiinsa.

Yhteiskunnan kokonaistilaa on tarkasteltava entistä useammin kokonaisturvallisuuden näkökulmasta. Keskusta katsoo perustelluksi sisäisen turvallisuuden selonteon tekemisen vaalikausittain.

Keskustan mielestä Suomen sisäisen turvallisuuden suurin uhka on syrjäytyminen, johon on puututtava entistä aikaisemmin. Syrjäytymiseen puuttaminen edellyttää viranomaisten ja kansalaisjärjestöjen entistä saumattomampaa yhteistyötä.

Hybridivaikuttamisen keinot ovat maailmassa yleistyneet. Digitalisaatio lisää kyberuhkien määrää. Ilmastonmuutoksen vuoksi myös ympäristöriskit nousevat esiin esim. tulvien muodossa. Lähisuhte- ja perheväkivalta on vakava ongelma Suomessa. Keskusta haluaa kitkeä tämän myös kansainvälisesti pahaksi arvioidun ihmisoikeusongelman.

Osana ratkaisua sisäisen turvallisuuden parantamiseen tarvitaan turvallisuusammattilaisten määrän nostamista. Poliisien määrä on nostettava 7850 henkilötyövuoteen vuoteen 2023 mennessä. Uusien poliisien on oltava ns. kenttäpoliiseja, jotka tuovat turvaa lähipoliiseina maaseudulla ja lähioissa sekä verkkopoliiseina. Vastaavasti rajavartiolaitoksen, hätäkeskusten ja tullin riittävästä henkilöstöresursseista on huolehdittava.

Humanitaarisen maahanmuuton on oltava hallittua ja painopistettä on siirrettävä turvapaikanhakijoista kohti kiintiöpakolaisuutta EU:n tehokkaan ulkorajojen valvonnan avulla. Turvapaikkahakemusten käsittelyaikoja on saatava merkittävästi lyhennettyä.

Turvakotien rahoituksen kasvattamista on jatkettava ja turvakotipaikkojen määrä tulee lisätä. Poliisiviranomaisten osaamista lähisuhteväkivaltatapauksissa on vahvistettava. Seksuaaliseen häirintään ja väkivaltaan on puututtava. Matalan, anonyymien ilmoittamisen kanavia pitää vaatia niin kouluihin, oppilaitoksiin kuin työpaikoille. Lasten toisiinsa kohdistama väkivalta ei ole kiusaamista vaan rikos. Niin kutsuttujen häpeä tai kunniarikosten suunnittelusta pitää tehdä selkeästi rikosoikeudellisesti rangaistavaa.

- d. Oletteko valmiit tukemaan viimeisimmissä selonteoissa vahvistettua Suomen puolustuspolitiikan linjaa?

Olemme. Suomen puolustus perustuu yleiseen asevelvollisuuteen, koulutettuun reserviin, koko maan puolustamiseen ja laajaan kansainväliseen puolustusyhteistyöhön. Suomi huolehtii kansallisen puolustuskyvyn uskottavuudesta ja kehittää kansainvälistä yhteistoimintakykyä.

Yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden kannalta vapaaehtoisilla maanpuolustusjärjestöillä on tärkeä rooli. Maanpuolustusjärjestöjen aktiivinen toiminta reserviläisten kenttäkelpoisuuden ja maanpuolustustahdon ylläpidossa on merkityksellistä kansallisen puolustuksen suorituskyvyn näkökulmasta. Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta on toimeenpantava määrätietoisesti ja sen riittävästä resursseista on huolehdittava. Puolustusvoimien henkilöstön jaksamisesta on kannettava erityistä vastuuta.

Kansainvälisten puolustuskumppanuuksien verkosto muodostuu tiiviistä Ruotsi-yhteistyöstä, pohjoismaisesta Nordefcosta, kahdenvälisistä puitesopimuksista, EU:n puolustusyhteistyöstä ja edistyneestä Naton rauhankumppanuudesta. Kumppanuusyhteistyöhön ja verkostoituneeseen puolustukseen perustuen Suomi toteuttaa aktiivista puolustusharjoitustoimintaa.

Keskusta on sitoutunut puolustuksen strategisten suorituskykyhankkeiden täysimääräiseen toteuttamiseen ja hallituspuolueiden on neuvottelujen alussa sitouduttava 7-10 miljardin euron käyttämiseen hankkeeseen.

4. Elinvoimainen Suomi

- a. Näettekö, että Suomi voi ilmastonmuutoksen ja muiden megatrendien ratkaisujen kautta rakentaa itselleen uutta, kestävästä vientivetoista kasvua? Näettekö tarpeellisena, että Suomeen laaditaan yhteinen strategia vahvistuvan elinvoiman ja kestävä kehityksen talouskasvun turvaamiseksi? Mitkä olisivat sen pääkohdat?

Vastaus kaikkiin kolmeen kysymykseen on kyllä ja seuraavassa perustelut:

Ilmastonmuutoksen torjunnassa tarvitaan Suomessa kehitettyjä teknologioita ja sovelluksia, joiden vienti maailmalle luo työtä suomalaisille. Myös kaupungistumiseen, puhtaan ruuan ja veden saatavuusongelmien sekä digitalisaation ja tekoälyn hyödyntämiseen liittyvien ratkaisujen kysyntä kasvaa. Näin ollen on jatkettava toimia elinkeinopohjamme vahvistamiseksi bio- ja kiertotalouteen sekä digitalisaation ja palveluihin pohjautuen. Kestävä matkailuteollisuuden ja luovan alan kasvun mahdollistamiseksi on jatkettava työtä.

Fossiilitaloudesta on siirryttävä bio- ja kiertotalouteen, mikä edellyttää julkista tukea uusien ratkaisujen kehittämiseen ja pilotointiin. Puu on Suomen tärkein uusiutuva luonnonvara. Se pitää jalostaa mahdollisimman korkean lisäarvon vientituotteiksi. Tulevalla vaalikaudella on toteuttava muovitiekartan toimenpiteet, jonka avulla Suomi toimii suunnannäyttäjänä siirryttäessä kestäväan muovitalouteen. Uudet fossiilista muovia korvaavat biopohjaiset ratkaisut tarjoavat vientimahdollisuuksia.

Perinteisen vientiteollisuuden uusiutumiseen vähäpäästöiseksi tarvitaan yhdessä toimialojen kanssa valmisteltu monivuotinen ohjelma, joka rakentuu vähäpäästöisyydelle ja vähäpäästöisiin investointeihin kannustamiselle. Näin pystymme säilyttämään suomalaisen teollisuuden kilpailukyvyä ja olemaan teknologinen edelläkävijä. Luomme siis uusia teknologisia ratkaisuja, joita kysytään maailmalla säilyttäen suomalaisen teollisuuden kilpailukyvyä.

Liikenteen sähköistyminen ja energianvarastointiratkaisut lisäävät kysyntää akkuminaaleille. Suomella on erinomainen mahdollisuus kehittää akkuklusteria uudeksi vientialaksi paitsi maaperämme mineraalien myös energia- ja kemianalan osaamisen johdosta. Voimme jalostaa akkuminaaleja Suomessa valmiiksi akuiksi asti. Myös akkujen kierrätys ja alan tuotekehitys tarjoavat mahdollisuuksia.

Ruokaketjun on investoitava yhä enemmän puhtaan suomalaisen ruuan vientiin. Näin voidaan parantaa myös maataloutemme kannattavuutta. Pärjäämme maailmalla erikoistumisella, laadulla ja korkealla jalostusastella. Suomalaisten elintarvikejalostajien on tiivistettävä yhteistyötään elintarvikeviennissä. Suomen on oltava edelläkävijä uusien maatalouden tuotantoteknologioiden kehityksessä.

Elinvoimainen vientisektori tarvitsee tuekseen vahvaa kotimaista omistajuutta ja kasvuhakuista yrittäjyyttä. Yritysten on voitava kasvaa kannattavasti Suomesta käsin. PK-yritysten vientiä ja kansainvälistymistä on vauhditettava ohjelmallisesti. Tulevalla vaalikaudella on laadittava myös ohjelma omistajuuden edistämiseksi. Valtion tasetta on

käytettävä uusien teollisten mahdollisuuksien hyödyntämisen edistämiseen, kuten akkuklusteri, bio- ja kiertotalous tai ilmastonmuutosta torjuva uusi teknologia.

4 b. Millaisilla toimenpiteillä kehitetään Metropolialuetta, kasvavia kaupunkiseutuja, seutukeskuksia ja harvaan asuttuja alueita?

Keskustan mielestä koko Suomen tasapainoinen kehittäminen on yhteinen etu. Keskusta pitää olennaisena, että suomalaisille taataan peruspalvelut ja perusturvallisuus asuinpaikasta riippumatta. Aluekehitys monimuotoistuu ja erikoistuu, mutta Keskustan mielestä se ei saa eriarvoistua. Monimuotoisen aluekehityksen turvaamiseksi tarvitaan uutta suunnitelmallisuutta alueellisen läsnäolon. Valtion työtehtäviä tulee organisoida monipaikkaisuutta ja älyteknologian mahdollistamaa paikkariippumattomuutta hyödyntäen. Hallitusohjelmaan tulee sisällyttää myös määrälliset tavoitteet valtion työpaikkojen alueellistamisesta.

Keskusta haluaa sosiaalisesti, taloudellisesti ja ympäristöllisesti kestävää alue- ja kaupunkikehitystä. Pääpainopisteiksi metropolialueen ja laajemmin kasvavien kaupunkiseutujen kehityksessä on asetettava muun muassa kaupunkien vähähiilisyyden, sujuvan liikkumisen ja älykkään infran, lähiluonnon ja helppojen liikkumismahdollisuuksien, edullisemman asumisen, terveiden sisä- ja ulkotilojen edistäminen sekä eriarvoisuuden kaventaminen. Asuntopolitiikalla on keskeinen sija kaupunkikehityksessä. Asumisen tukemisessa on painopistettä siirrettävä asuntotuotannon tukemiseen. Tämä helpottaa edullisten asuntojen tuottamista markkinoille, mikä puolestaan vähentää tarvetta tukea asukasta asumisen ketjun loppupäässä. Asumistukijärjestelmä on uudistettava. Keskusta katsoo, että asuntopolitiikassa asunto-osuuskuntamallia pitää edistää uutena edullisena asumisen muotona. Keskustan mielestä kaupunginosien eriarvoisuutta on vähennettävä ja koulujen ja päiväkotien kehittämiseen sekä perheiden ennaltaehkäiseviin palveluihin on kohdennettava erityistukea.

Pääkaupunkiseudun ja laajemmin koko metropolialueen menestyminen on koko Suomelle tärkeä. Keskustan mielestä metropolialueen merkitystä maanosien välisen talouden, matkailun ja tietoliikenteen solmukohtana on tuettava. Helsinki-Vantaan ja muun Suomen lentokenttien keskinäisiä vastuita on jaettava erityisesti kansainvälisen liikennöinnin ja matkailun erityistarpeet huomioiden. Yhteydet on turvattava kaikista maakunnista maksimissaan kolmessa tunnissa pääkaupunkiseudulle. Pääkaupunkiseudun kaupunkien on pystyttävä nykyistä parempaan yhteistyöhön etenkin maa-, kaavoitus- ja asuntopolitiikassa sekä joukkoliikenteen toimivuuden parantamisessa. Metropolialueen MAL-kasvusopimuksia on uudistettava ja sopimuksen laajentamisen on koskettava kaikkia maakuntakeskuksia.

Maakuntakeskuksilla, korkeakoulu- ja seutukaupungeilla on keskeinen asema omasta ja ympäröivän maakuntansa kehityksestä. Seutukaupunkien ja harvaan asuttujen alueiden keskinäistä yhteistyötä ja verkottumista on tuettava. Vahvistetaan alueyhteisöjen yhteisöllisyyttä kuten kylä- ja lähiöyhteisöjen toimintaa. Eri aluetyyppien kehittämisen merkittävä rahoitusvastuu tulee niiden omien vastuiden ohella olla valtiolla, osin EU:lla. Seutukaupunkien vetovoimaa on vahvistettava myös maankäytön suunnittelulla. Kaavoitusprosesseja tulee yksinkertaistaa nykyisestä.

Harvaan asuttujen alueiden kehityksen kannalta on tärkeää tasata älykkään ja toimitusvarman sähköverkon rakentamiskustannuksia. Sähkövero tulisi porrastaa alueellisesti siten, että siirtohintojen nousun vaikutusta hillitään. Niin ikään kiinteistöverolle tulee asettaa maksukyvyyn huomioiva katto. Veron tulisi olla kohtuullinen suhteessa kiinteistön omistajan käytettävissä oleviin tuloihin. Kiinteistön ja tontin verotusarvon tulee olla suhteessa alueen kauppahintatasoiseen markkina-arvoon. Kiinteistövero ei saa ulottaa maa- ja metsätalousmaahan. Harvaan asuttujen alueiden elinvoiman turvaamiseksi Keskusta esittää, että perusteellisen selvityksen jälkeen otetaan erillinen verokannustin käyttöön. Kannustin voitaisiin antaa ihmisille, jotka asuvat eniten asukkaita menettävillä alueilla. Saaristokunta- ja osakuntalisät on säilytettävä vähintään nykytasolla. Heikon väestökehityksen alueilla työskenteleville tulee ottaa käyttöön erillinen opintolainan hyvitysjärjestelmä, joka edistäisi osaavan työvoiman saatavuutta. Väestöään menettävien alueiden asuntopolitiikan tervehdyttämistoimenpiteitä on jatkettava.

Valtion budjettirahaa on ohjattava selvästi nykyistä enemmän alemman asteisille teille. Tieverkon kunnossa pitämisen lisäksi on satsattava toimiviin laajakaistayhteyksiin. Tätä voitaisiin vauhdittaa ulottamalla kotitalousvähennys koskemaan laajakaistojen rakentamiskustannuksia. Harvaan asuttujen alueiden asukkaiden arkea sujuvoittaa myös kyläkauppojen palveluavustuksen vakiinnuttaminen ja laajentaminen koko maahan. Niin ikään maaseudun kehittämistuet on turvattava ja pidettävä nykytasolla maatalouspolitiikan uuden ohjelmakauden valmistelun yhteydessä. Keskusta haluaa, että tulevan hallituksen ohjelmassa huomioidaan laajasti Harvaan asutun maaseudun parlamentaarisen työryhmän ehdotukset.

c. Miten varmistaisitte Suomen liikenneinfrastruktuurin ylläpitämisen ja kehittämisen? Mikä on mallinne rahoituksen kehittämiseksi?

Keskustalle liikennepolitiikan tärkein tavoite on varmistaa ihmisten, tavaroiden ja tiedon sujuva liikkuminen koko maassa.

Uusien liikennehankkeiden tulee perustua käyttöön otettavaan 12 vuoden pituiseen liikennejärjestelmäsuunnitelmaan. Siinä on tarkasteltava kaikkia kulkumuotoja kokonaisuutena. On otettava huomioon kaupunkiseutujen, työssäkäyntialueiden, pitkämatkaisen liikenteen ja haja-asutusalueiden erilaiset tarpeet.

Liikennejärjestelmäsuunnitelman toteuttamiseksi ja väylien kunnossa pitämiseksi tarvitsemme normaalin valtion budjettirahoituksen lisäksi myös muita rahoitusmuotoja. Hankkeet on suunniteltava myös niin, että Suomi pärjäisi paremmin EU:n väylärahojen jaossa.

Keskustan mielestä ratkaisu suurien hankkeiden rahoittamisen uudistamisessa ovat valtion ja kuntien yhteisesti omistamat hankeyhtiöt tai hankekohtaisesti rakennettavat yhtiöt. Uusien väylärahoitusmallien käyttöön ottaminen antaa mahdollisuuden kohdentaa valtion budjettirahoitusta aiempaa enemmän perusväylänpitoon, korjausvelan vähentämiseen ja muiden kuin mittavien liikennehankkeiden toteuttamiseen, minne markkinaehtoista rahoitusta ei saada.

Hankeyhtiöiden avulla tulee toteuttaa Suomi-rata, Turun tunnin juna ja Itärata.

Vaalikaudella 2015-2019 toteutettua huonokuntoisten väylien kunnostamista (korjausvelkaohjelma) on jatkettava tekemällä perusväylänpidon rahoitukseen vuosittainen vähintään 300 miljoonan euron lisäys. Tämä on kirjattu yksimielisesti parlamentaarisesti valmisteltuun raporttiin.

Keskusta on valmis jatkamaan Sipilän hallituksen aikana aloitettua korjausvelan pienentämistä miljardiluokan investointiohjelmalla ja rahoittamaan sen omaisuustuloilla.

Soratieverkoston kuntoon on kiinnitettävä erityistä huomiota, sillä ne turvaavat koko maan asumisen ja elinkelpoisuuden. Yksitysteiden valtionavustuksissa on vaalikauden 2015-2019 korotettua tasoa jatkettava.

Päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi rautateiden kehittäminen on ensisijaisen tärkeää. Henkilöraideliikenteen avaaminen kilpailulle on toteutettava vaiheittain niin, että se antaa aidon mahdollisuuden yritysten lisäksi myös julkisille toimijoille järjestää junaliikennettä.

Nopeiden, maan sisäisten liikenneyhteyksien kannalta lentotoiminta ja sitä palvelevat lentoasemapalvelut on varmistettava. Yhteydet on turvattava kaikista maakunnista maksimissaan kolmessa tunnissa pääkaupunkiseudulle. Keskusta ei hyväksy supistuksia lentokenttäverkostoon.

Merellä ja sisävesillä tapahtuvan vesiliikenteen tulee säilyä kilpailukykyisenä ja toimivana. Meriliikenteen ympärivuotisuus on turvattava. Haluamme kehittää koko satamaverkostoamme ja myös veneilyn toimintaedellytykset tulee turvata.

Erilaiset kutsutaksijärjestelmät, yhdistelmäkuljetukset sekä mahdollisuus yhdellä lipulla matkustamiseen kaikissa liikennevälineissä ovat tulevaisuuden palveluliikennettä, jolla turvataan eri tilanteissa olevien suomalaisten liikkumistarpeet. Myös haja-asutusalueiden autottomien asukkaiden oikeus kohtuuhintaiseen liikkumiseen ja asiointiin on turvattava. Kävelyn ja pyöräilyn yhä parempi mahdollistaminen tulee huomioida ympäri maata maankäyttöä, asumista ja liikennettä suunniteltaessa.

Nopeiden ja kohtuuhintaisten laajakaistayhteyksien rakentamista koko maahan on jatkettava. Rakentamisen kustannukset kansalaisille tulee olla tasapuoliset. Valtiovallan on poistettava viimeiset esteet saada koko Suomi nopeiden ja kohtuuhintaisten laajakaistayhteyksien piiriin. Myös langattomien 5G-yhteyksien nopea laajentuminen on tärkeää.

5. Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi

- a. Miten kehittäisitte työelämää ja sen sääntelyä yhteistyössä työelämän osapuolten kanssa? Hyväksyttekö työelämän vähimmäisehtojen sääntelyn nykyiseltä pohjalta?

Työ muuttuu talouden kansainvälistymisen ja teknologian muutoksen vuoksi. Siksi myös työmarkkinoiden pitää uudistua. Keskusta ajaa reilua, tasa-arvoista, turvallista ja joustavaa työelämää. Siinä työntekijä ja työnantaja voivat hyvin, luottavat toisiinsa ja sopivat yhdessä. Työstä on saatava kunnollinen korvaus. Itsensä työllistävien asemaa pitää parantaa.

Keskusta hakee tulosvastuullista kolmikantaa, jossa sitoudutaan yhteisesti tavoitteisiin (esimerkiksi 75 prosentin työllisyysaste) ja etsitään keinot niihin pääsemiseksi. Lopullinen vastuu uudistusten etenemisestä on aina hallituksella.

Keskusta haluaa edistää vientivetoiseen palkanmuodostusmalliin siirtymistä ja paikallista sopimista sekä työrauha- ja neuvottelujärjestelmän uudistamista yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Näin turvataan suomalaisen työn kilpailukykyä suhteessa kilpailijamaihin.

Paikallista sopimista on laajennettava. Kaikkien yritysten mahdollisuuksia sopia asioista paikallisesti on lisättävä tasapainoisella tavalla, myös järjestäytymättömien yritysten paikallisen sopimisen esteitä on purettava. Sopiminen edellyttää toimivaa vuorovaikutusta työnantajan ja työntekijän välillä. Sopimisen pelisäännöt on rakennettava yhdessä.

Keskusta haluaa kehittää työelämää ja johtamista työn tuloksellisuuden ja työhyvinvoinnin lisäämiseksi. Yhteistoimintaa koskeva lainsäädäntö on uudistettava työnantajan ja henkilöstön välisen luottamuksen parantamiseksi työpaikkojen toiminnan kehittämisessä. Keskusta haluaa edistää lomapankin käyttöönottoa, joka mahdollistaisi vuosittaisen loman myös ptkätyöläiselle. Keskusta haluaa parantaa pienten lasten vanhempien mahdollisuuksia osa-aikatyöhön aina koulupolun alkuvuosiin asti. Keskusta haluaa parantaa työn ja yrittämisen yhteensovittamista.

Jakamistalous muuttaa työn teettämisen tapoja. Tulevalla vaalikaudella on selvitettävä kolmikantaisesti työn murroksen vaikutuksia työolainsäädäntöön ja mahdollisesti tarvittavia lainsäädäntömuutoksia.

Työehtosopimisten normaali- ja yleissitovuus ovat tapoja turvata työntekijälle minimityöehdot. Jatkossakin työntekijöiden vähimmäisehdot on turvattava. Nykyisen järjestelmän muuttamiseen ei ole akuuttia tarvetta, mutta tulevalla vaalikaudella olisi yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa käynnistettävä työ vähimmäisehtojärjestelmän ajantasaisuuden ja yleissitovuusjärjestelmän arviointiin työntekijän, elinkeinoelämän ja työmarkkinoiden tarpeiden näkökulmasta.

b. Miten uudistaisitte perhevapaita?

Perhevapaaudistuksen on lähdettävä lasten ja perheiden tarpeista. Sen keskeisimpänä tavoitteena pitää olla lapsen oikeus yhteiseen aikaan molempien vanhempien kanssa. Mallin on joustettava erilaisiin elämäntilanteisiin, kuten yhden huoltajan talouksiin. Perhevapaaudistus ei saa olla ensisijaisesti työllisyysuudistus eikä se saa heikentää perheiden valinnanvapautta lastenhoidossa. Oikeus kotihoidontukeen on säilytettävä lapsen kolmeen ikävuoteen saakka.

Keskusta haluaa pidentää ansiosidonnaisen perhevapaakauden isien osuutta, mutta se ei saa vaikuttaa äitien osuuteen lyhentävästi. Perhevapaiden uudistaminen on toteutettava siten, että se kohtelee tasa-arvoisesti myös kaikkia monimuotoisia perheitä.

Uudistamisessa on otettava nykyistä paremmin huomioon myös yrittäjyyden eri muodot sekä kannusteet osa-aikatyöhön. Joustava perhevapaaajärjestelmä auttaa

monimuotoistuvassa työssä itsensätyöllistäjiä, yksin- ja pienyrittäjiä sekä esimerkiksi alustatalouden kautta työtä tekeviä yhdistämään perheen ja työn. Isovanhemmilla pitää olla mahdollista hoitaa jatkossakin alle 3-vuotiaita lapsia perhevapaaetuuksien turvin. Keskusta haluaa edistää perheystävällisten työpaikkojen käytäntöjä.

Keskusta siis haluaa perhevapaaudistuksen, joka on nimenomaan parannus lasten ja perheiden kannalta. Keskusta näkee perhevapaaudistuksen niin tärkeänä, että se on yksi niistä menokohteista, jonka rahoitusta haluamme lisätä. Tarvitaan kolmikantainen yhteinen tavoite rahoitusvastuusta. Rahoitusvastuu on jatkossakin työtulovakuutuksen kautta valtion lisäksi työnantajilla ja työntekijöillä.

- c. Mitkä ovat keskeiset keinot miesten ja naisten välisen palkkatasa-arvon toteuttamiseksi?

Työelämän pitää olla tasa-arvoista. Siihen tarvitaan luottamusta ja avoimuutta, jossa palkkakartoitukset ja -avoimuus ovat keskeisiä toimia.

Yhteistyötä samapalkkaisuuden vahvistamiseksi on jatkettava yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa, mutta samapalkkatyöhön on löydettävä uusia keinoja ja uutta puhtia. Keskusta korostaa työmarkkinaosapuolten vastuuta samapalkkaisuuden edistämiseksi ja olemme valmiita tukemaan työmarkkinajärjestöjä tässä työssä. Samapalkkatyössä voidaan hyödyntää palkka-avoimuutta käsitellyttä selvitystä sekä kolmikantaisen työryhmän työtä. Ammattialojen eriytyminen sukupuolten mukaan vaatii jatkuvaa huomiota.

Isien osuutta ansiosidonnaisissa perhevapaisissa kasvattava perhevapaaudistus vaikuttaisi pidemmällä aikavälillä myös palkkatasa-arvoon.

6. Kestävän talouden Suomi

- a. Millä keinoilla varmistaisitte työllisyysasteen kasvun selvästi yli 75 prosenttiin 2020-luvun aikana?

Keskusta tavoittelee 75%:n työllisyysastetta vuoteen 2023 mennessä. Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan pitäminen vahvana edellyttää, että työllisyysaste nousee vielä tästäkin vuosikymmenen jälkipuoliskolla.

Tavoitteen toteutumista pitää seurata huolellisesti vuosittain kehysriihessä ja tarvittaessa matkan varrella on tehtävä lisätoimenpiteitä. Normaalisissa kansainvälisen talouden kysyntätilanteessa 75%:n prosentin tavoitteeseen päästään seuraavin Keskustan esittämien toimenpitein:

- Suomen asemaa houkuttelevana investointikohteena on vahvistettava.
- Yritysten hintakilpailukyky pitää säilyttää ja palkanmuodostuksessa pitää paremmin näkyä yritysten erilainen palkanmaksunvara. Kilpailukyvyn säilyttämiseksi palkat eivät nouse enempää kuin kilpailijamaissa, tuottavuuskehitys huomioiden. Palkkakehitys on mitoitettava vientisektorin määrittämään raamiin.
- Työehtojen määräytymisen osalta erityisen tärkeitä on paikallisen sopimisen laajentaminen. Sen esteitä ja kieltoja on purettava. Sopimisen pelisäännöt on rakennettava yhdessä.

- Yritysten rakenteellista kilpailukykyä parannetaan tutkimus- ja kehitys- sekä innovaatiojärjestelmän kehittämisen kautta siten, että julkiset ja yksityiset TKI-panostukset nousevat asteittain neljään prosenttiin vuoteen 2030 mennessä.
 - Työllistymisen ja työllistämisen edistämiseksi sekä talouskasvun tukemiseksi kevennetään ansiotulojen verotusta maltillisesti kohdentaen kevennykset erityisesti pieni- ja keskituloisille muun muassa työtulovähennystä korottaen.
 - Kotimaisen pk-yrittäjyyden tukemista pitää jatkaa korottamalla yrittäjävähennys 8 prosenttiin. Yrittäjävähennystä voisi saada jatkossa enintään 75 000 euron tuloihin saakka.
 - Keskusta on valmis nostamaan arvonlisäverovelvollisuuden alarajaa ja alarajahuojennuksen ylärajaa.
 - Osaamisen panostetaan. Aloitetaan miljoonan suomalaisen uudelleen kouluttamisen urakka. Se pitää tehdä vuoteen 2029 mennessä. Samalla luodaan jatkuvan oppimisen kehikko, mikä tukee osaamisen jatkuvaa kehittämistä ja ylläpitoa.
 - Työvoiman kohtaanto-ongelmaa ratkaistaan palkkaamalla 1000 opettajaa tai ohjaajaa tukemaan työpaikoilla tapahtuvaa oppisopimuskoulutusta.
 - Työelämän ovet pitää avata kaikille. Etenkin pitkäaikaistyöttömät, nuoret työttömät, osatyökykyiset ja muut heikommassa työmarkkina-asemassa olevat tarvitsevat yksilöllisiä ratkaisuja polun löytämiseksi työelämään. Aktiivisella työvoimapolitiikalla tuetaan työttömien ja osatyökykyisten mahdollisuuksia osallistua työmarkkinoille.
 - Pitkään perhevapaalla olleiden vanhempien työllistämisen tueksi kehitetään toimintamalli, jossa neuvoloiden yhteyteen tuodaan työelämä- ja urapalvelut. Erityistä huomiota kiinnitetään maahanmuuttajataustaisten naisten työllistymismahdollisuuksien parantamiseen.
 - Laaditaan työkykyohjelma, jonka tavoitteena on edistää toimia, joilla tuetaan työssäjaksamista, työkyvyn ylläpitoa ja työurien kestoa. Yrittäjien jaksaminen on huomioitava osana työkykyohjelman laatimista.
 - Edistetään ikääntyneiden työllisyyttä sekä parannetaan eläkkeelle jäävien työn tekemisen ja yrittämisen edellytyksiä. Yhtenä keinona arvioidaan työttömyysturvan lisäpäivien ikärajan nostamista vuonna 2017 voimaan tulleen työeläkeuudistuksessa sovitun mukaisesti.
 - Suomi tarvitsee hallittua, työperäistä maahanmuuttoa. Työehtojen täytyy tietysti olla kaikille samat. Työlupa- ja oleskelulupakäytäntöjä on edelleen yksinkertaistettava ja saatavuusharkinnasta on luovuttava asteittain.
 - Selvitetään muutosturvakoulutuksen siirtämistä työllisyysrahaston kautta tapahtuvaksi ja sen ulottamista kaikenkokoisiin työnantajiin.
 - Yrittäjyyttä edistetään laatimalla toimenpideohjelma yrittäjän sosiaaliturva uudistamisesta osana perusturva- ja perustulouudistusta, ennakoitavasta yritysverotuksesta ja yritystoiminnan uudelleen aloittamisesta konkurssin jälkeen.
- b. Kuvatkaa tekijät, joilla julkisen talouden kestävyys turvataan erityisesti väestökehitys huomioon ottaen.

Julkisen talouden kestävyysvaje on olennainen talouspolitiikan rajoite. Tavoitteena tulee olla, että velan määrän suhteessa bkt:hen jatkaa laskuaan normaalin talouskasvun oloissa. Tämä edellyttää suurta pidättyvyyttä julkisten menojen kasvattamisessa. Menojen leikkauksiin ei

alkaneella vaalikaudella kuitenkin ole tarvetta, jos tulopohjaa vahvistavat ja menojen kasvu hillitsevät rakenneuudistukset etenevät riittävän hyvin.

Julkisen talouden kestävyuden turvaamisen tarvitaan työllisyysasteen nostamista edellä todetulla tavalla 75 prosenttiin jo vaalikauden aikana, tuottavuuden kasvun edellytysten parantamista ja julkisen hallinnon reformeja. Reformeista olennaisempia ovat SOTE-uudistus ja aiemmin sovitut julkisen talouden tasapainoa noin miljardilla tasapainottavat toimet. Myös sosiaaliturvauudistus on aloitettava. Sen tavoitteena on oltava paitsi perusturvan aukkojen korjaaminen myös järjestelmä, joka omalta osaltaan tukee mahdollisimman hyvin kaikkien kansalaisten osallistumista työmarkkinoille.

Kysymys on menojen kasvun hillinnästä, ei julkisten menojen leikkauksista. Edellä mainituista reformeista huolimatta julkisen sektorin menot kasvavat sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.

Julkisen talouden (sisältäen kuntatalous) on oltava tasapainossa vuonna 2023 ja sitä on seurattava huolellisesti vuosittain.

7. Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi

- a. Miten vahvistaisitte hyvinvointiyhteiskunnan palveluita ja ihmisten toimeentulon turvaavia etuuksia? Kuvatkaa erityisesti keinonne, joilla vahvistatte ikääntyvien ihmisten palveluita ja toimeentuloa. Mitkä ovat keinonne lapsiperheköyhyyden vähentämiseksi?

Romahtanut syntyvyys on laaja ongelma kansakunnan tulevaisuudelle. Siksi Suomesta on kehitettävä lapsimyönteinen yhteiskunta, johon lapset ovat tervetulleita. Tarvitsemme laajan perhepaketin perheiden aseman parantamiseksi.

Suomen ikääntyminen on niin merkittävä yhteiskunnallinen muutos, että se vaikuttaa kaikkeen. Suomi tarvitsee useamman vaalikauden mittaisen ikästrategian.

Ikäihmisiä pitää kuulla heitä koskevissa asioissa ja kunnioittaa heidän itsemääräämisoikeuttaan. Jokainen vanhuksen on päästävä sellaisen hoivan ja asumismuodon piiriin, joka parhaiten tukee hänen hyvinvointiaan ja toimintakykyään. Hoivateknologian käyttöönottoa on edistettävä hoivan tukena.

Suomi tarvitsee vanhusasiavaltuutetun.

Eläkkeelle siirtymisen nivelvaiheeseen tarvitaan lakisääteinen hyvinvointi- ja terveystarkastus. Myöhemmin 75 ikävuodesta lähtien ihminen kutsutaan säännöllisin väliajoin ikäkausineuvolaan.

Tarvitaan vahva valtiotoinen suunnitelma ikäihmisen asumisratkaisujen monipuolistamiseksi ja yhteisöllisten asumismuotojen lisäämiseksi.

Perhe- ja omaishoidon asemaa ikäihmisten hoidossa pitää vahvistaa. Työelämän pitää joustaa nykyistä paremmin omaishoidon tarpeisiin. Omaishoitosopimuksille ja -palkkioille on luotava yhtenäiset kriteerit ja varmistettava, että entistä useampi omaistaan hoitava pääsee tuen piiriin.

Vanhuspalvelulaki tulee päivittää. Henkilöstön vähimmäismitoitus vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköissä tulee olla vähintään 0,7 hoidettavaa kohden. Tämä periaate tulee kirjata osaksi vanhuspalvelulakia. Henkilöstön määrää on myös täydennettävä esimerkiksi saattohoitotilanteissa.

Hoivapalvelujen tuottajan on huolehdittava palvelun laadusta. Mikäli näin ei tapahdu, tuottajaa on voitava sanktioida. Palvelujen tilaajan on huolehdittava hyvästä hankintaosaamisesta ja valvojan riittävästä valvonnasta.

Kotihoidon henkilöstön päivittäinen asiakasmäärä on mitoitettava niin, että hoitajalla on mahdollisuus tehdä työnsä hyvin ja kotihoidon asiakkaalla on oikeus tulla kohdatuksi ilman ylenpalttista kiirettä. Apua on oltava tarjolla vuorokauden kaikkina aikoina ja myös päivystysluonteisesti.

Heikko ja vajaa ravitsemus alentaa ikäihmisten toimintakykyä. Jokaiselle ikäihmiselle on taattava vähintään yksi lämmin ateria päivässä.

Eryteisesti pienimpiä eläkkeitä on korotettava.

Viime vaalikaudella aloitettua lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaa tulee jatkaa. Sen ytimessä on palveluiden painopisteen siirtäminen ennaltaehkäisevään suuntaan ja perheiden tilanteiden monimuotoisuuden parempi huomioiminen. Vaikeuksien kohdatessa perhettä pitää auttaa kokonaisuutena, ajoissa ja joustavasti eikä viipaloida apua erikseen lapsille ja aikuisille. Tavoitteena pitää olla vahvempi ja nopeampi tuki myös parisuhteelle kriisiytyvissä tilanteissa. Jokaiseen kuntaan tarvitaan perhekeskus.

Kehitetään harkinnanvarainen, ylimääräinen lapsilisä pienituloisille perheille esimerkiksi työttömyyden tai vakavan sairauden kohdatessa. Lapsilisän yksinhuoltajakorotusta nostetaan ja opintotuen huoltajakorotusta vahvistetaan. Monilapsiset perheet huomioidaan lapsiperheiden etuuksissa. Asuntolainojen korkovähennystä ei pidä nykyisestä heikentää. Jokaisella nuorella ja lapsella pitää olla oikeus ainakin yhteen mieluisaan harrastukseen. Kouluruokailua laajennetaan tarjoamalla lounaan lisäksi välipala kaikille koululaisille.

Lapsiperheiden kotipalvelu on nostettava takaisin perheiden avuksi. Sitä on saatava nykyistä nopeammin ja helpommin esimerkiksi neuvoloiden ja päiväkotien kautta. Sosioekonomisesti haastavien kaupunginosien koulujen ja päiväkotien kehittämiseen ja perheiden ennaltaehkäiseviin palveluihin kohdennetaan erityistukea.

Lastensuojelulain uudistamista pitää jatkaa lapsen edun vahvistamiseksi. Erytistä kehittämistä vaatii lastensuojelun jälkihuolto. Erytistä huomiota tulee kohdentaa myös lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden vahvistamiseen.

Työllisyyden vahvistamiseen edelleen panostaminen ehkäisee perheiden köyhyyttä.

- b. Miten rahoittaisitte edellisessä kohdassa kuvaamanne toimenpiteet? Kuvatkaa keinonne konkreettisesti.

Keskustan tavoitteena on osaava ja osallistava talouskasvu, jonka myötä tulevilla vaalikaudella syntyy nettomääräisesti 100 000 uutta työpaikkaa ja työllisyysaste nousee 75 prosenttiin. Keskustan näkemyksen mukaan työllisyystavoitteen saavuttaminen yhdessä talouskasvun kanssa luo julkiseen talouteen jonkin verran liikkumavaraa. Merkittävä osa näin syntyvästä liikkumavarasta pitää kuitenkin varata pitkän aikavälin julkisen talouden kestävyysvajeongelman ratkaisemiseen väestön ikääntyessä ja huoltosuhteen heikentyessä.

Keskustan mielestä runsas miljardi euroa valtion budjetista voidaan kuitenkin osoittaa yhtäältä sosiaalisesti kestävä talouden ja yhteiskunnan kehittämiseen ja toisaalta kasvun sekä työllisyyden vaatimiin panostuksiin. Muut pysyvät menolisäykset tulee rahoittaa budjettikehyksen sisältä uudelleenkohdennuksin. Keskusta ei ole ohjelmissaan erikseen kohdentanut rahoitusta, jonkin tietyn yksittäisen toimenpiteen toteuttamiseen, vaan kyse on kokonaisuudesta. Osa menolisäyksissä on ehdollistettava työllisyysasteen nousuun ja ajoitettava vaalikauden lopulle.

Keskusta haluaa panostaa hallitusneuvotteluissa tunnistettuihin kärkihankkeisiin edellisellä vaalikaudella toteutetun hallitusohjelman tapaan myös kärkihankerahoituksella.

Keskusta haluaa myös jatkaa vakaata, ennustettavaa sekä työllisyyttä ja yrittäjyyttä edistävää veropolitiikkaa, joka ottaa huomioon erityisesti pieni- ja keskituloiset. Keskustan osaavan ja osallistavan talouskasvun verolinjaus pitää sisällään veronkevennyksiä muun muassa työtulovähennykseen, kunnallisverotuksen perusvähennykseen ja eläketulovähennykseen sekä arvonlisäverovelvollisuuden alarajan ja liukuman ylärajan nostoon. Keskusta haluaa porrastaa sähköveron alueellisesti ja ottaisi kiinteistöverossa käyttöön maksukyvyn huomioivan katon. Keskusta ei hyväksy kiinteistöverotuksen laajentamista maa- ja metsätalousmaahan. Keskusta uudistaisi yrittäjävähennystä korottamalla vähennysoikeuden 8-10 prosenttiin, mutta samalla rajoittaisi vähennysoikeutta siten, että sitä voisi saada enintään 75 000 euron tuloihin saakka.

Vastaavasti keskustan linjaus pitää sisällään julkisen talouden tilannetta vahvistavia veronkorotuksia, kuten solidaarisuusveron jatkamisen sekä tupakka-, alkoholi- ja virvoitusjuomien verojen korotuksia. Keskusta selvittäisi terveydelle- ja ympäristölle haitallisten verojen käyttöönottoa, kuten pakkausveroa. Keskusta selvittäisi myös edellytyksiä laajentaa sijoittamisen veropohjaa ja poistaisi EU:n ulkopuolelta tuotavien vähäarvoisten esineiden arvonlisäverovapauden. Keskusta ei hyväksy korotuksia ruuan ja lääkkeiden arvonlisäveroon. Veronkannon tehostamista harmaata taloutta karsimalla tulee jatkaa myös tulevilla hallituskaudella, mutta näistä toimenpiteistä saatavat verotuotot ovat siinä määrin epävarmoja, ettei keskustalla ole huomioinut niiden vaikutuksia laskelmissaan.

c. Mitkä eriarvoisuustekijät suomalaisessa yhteiskunnassa tunnistatte ja miten vähentäisitte eriarvoisuutta?

Suurimmat eriarvoisuusongelmat liittyvät vanhus- ja lapsiperheköyhyyteen, pitkäaikaistyöttömyyden ja työmarkkinoilta ulosjäämisen aiheuttamaan syrjäytymiseen, sekä ihmisten erilaisiin mahdollisuuksiin saada terveys- ja sosiaalipalveluita riippuen asuinpaikasta ja siitä, onko työterveyshuollon piirissä. Työtä nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi jatketaan. Aluekehityksen eriytyminen entisestään uhkaa lisätä eri alueilla asuvien ihmisten eriarvoisuutta

mm. palvelujen heikentymisen ja esimerkiksi asuntohintojen laskun takia väestöä nopeasti menettävillä alueilla.

Eläkeläisköyhyyden osalta takuueläkkeen nostaminen hallituskauden aikana reilulla 100 eurolla on hyvin tehokas ja kustannuksiltaan edullinen keino.

Pitkäaikaistyöttömyyden pienentämisen välttämätön edellytys on hyvän työllisyyskehityksen jatkuminen aiemmin mainituilla työllisyysasteen nostamiseen tähtäävillä toimilla. Erityisesti tarvitaan räätälöityjä toimia vajaatyökykyisten ja esimerkiksi päihdeongelmaisten työmarkkinakelpoisuuden parantamiseksi.

Toisen asteen koulutuksen varmistaminen kaikille suomalaisille on niin ikään välttämätöntä sen estämiseksi, että merkittävä osa nuorista ei lainkaan pääse mukaan työelämään ja sen mukanaan tuomaan osallisuuteen.

Sosiaali- ja terveystalouden uudistaminen maakuntamallin pohjalta on paras tapa vähentää sote-palveluihin liittyvää eriarvoisuutta. Se auttaa osaltaan myös tasapainottamaan aluekehitystä, koska tasavertaiset sote-palvelut tukevat mahdollisuuksia asua maan kaikissa osissa.

Aluekehityksen tasapainottamiseen tarvitaan kuitenkin laaja joukko myös muita toimia. Näiden täytyy sisältää mm. liikenneinfrastruktuuriin tehtäviä investointeja, laajakaistaverkon laajentamista, koulutuspalveluiden turvaamista kaikilla tasoilla maan kaikissa osissa, kiinteistöverolle maksukaton asettamista sekä sähköveron alueellista porrastamista.

8. Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi

- a. Tunnistattekko, että kestävä talouskasvun perustan vahvistamiseksi on tehtävä investointeja koulutukseen, tutkimukseen, innovaatioihin sekä infrastruktuuriin? Kuvatkaa konkreettiset keinonne.

Tulevalla vaalikaudella on tehtävä toimia, jotka vahvistavat tuottavuutta, mikä on kestävä talouskasvun ja hyvinvoinnin edellytys. Yritysten uudistumisen tukemiseksi on edistettävä uusien ideoiden syntymistä, leviämistä ja hyödyntämistä tuotannossa. Suomen on investoitava houkuttelevaan liiketoimintaympäristöön: tavoitteena on parantaa osaavan työvoiman saatavuutta koko maassa, kehittää entistä parempi TKI-ympäristö koko maahan sekä turvata ennakoitava ja vakaa verotusympäristö.

Yhteiskunnan vastuu korostuu varhaiskasvatuksen ja peruskoulutuksen kehittämisessä. Kuntien valtionosuusjärjestelmää on uudistettava siten, että myös alhaisen syntyvyyden kunnissa voidaan tarjota laadukas varhaiskasvatus ja perusopetus lapsille.

Koulutuksen ja osaamisen perusta on saatava kuntoon edistämällä toisen asteen oppioikeutta, kehittämällä pienten lasten koulua ja varmistamalla riittävä osaamisen taso kaikille peruskoulun käyneille. Keskustan tavoitteena on lisätä toisen asteen ammatillisen koulutuksen opettajia ja ohjaajia lähiopetuksen lisäämiseksi ja oppilaanohjauksen vahvistamiseksi kouluissa ja työpaikoilla. Toisen asteen oppilaitokset ja korkeakoulut eivät saa karata liian kauas nuorten luota.

Keskusta haluaa pienentää kaupunginosien välistä eriarvoisuutta kouluissa ja päiväkodeissa. Korkeakouluopintojen suorittamiseen on kehitettävä paikasta ja ajasta riippumaton oppimisympäristö.

Yritysten ja kansalaisten oma vastuu korostuu koulutuspolun edetessä elinikäisessä oppimisessa. Yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa on valmisteltava uusi rahoitusmalli jatkuvalla oppimiselle ja otettava käyttöön esimerkiksi osaamisturva, osaamisvakuutus tai osaamisseteli. Lisäksi on varmistettava, että oppilaitosten yhteistyö yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa vahvistuu.

Keskustan tavoitteena on, että julkiset ja yksityiset tutkimus- ja tuotekehitysinvestoinnit nousevat asteittain kohti vision 4% -BKT- tavoitetta vuonna 2030. Tärkeää on antaa yrityksille ennakoitava ja vakaa näkymä julkisen TKI-rahoituksen kehittymisestä. Julkisella lisärahoituksella on vahvistettava erityisesti soveltavaa tutkimusta (Business Finland, VTT) sekä korkeakoulujen perusrahoitusta. Yritysten ja korkeakoulujen välistä yhteistyötä on lisättävä ja tutkimustulosten kaupallistamista on edistettävä. Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen rahoitusta on jatkettava sekä voimistettava korkeakoulujen roolia alueellisen voimavarojen vahvistajina. Keskustan tavoitteena on kehittää innovaatiomyönteistä sääntelyä eri hallinnonaloilla sekä lisätä innovatiivisia julkisia hankintoja.

Koko Suomessa on kehitettävä ja ylläpidettävä pitkäjänteisesti liikenneväyliä ja myös alemman asteiset liikenneyhteydet on pidettävä kunnossa. Tarvitsemme koko maahan nopeita tietoliikenneyhteyksiä. Langattomien yhteyksien lisäksi tarvitaan myös kiinteää laajakaistaa, valokuitua. Ratkaisu isojen väylähankkeiden rahoittamiseksi on uusi valtioenemmistöinen hankeyhtiö tai hankekohtaisesti perustettavat yhtiöt.

8b Tunnistatko tarpeen, että koko ikäluokan tulisi suorittaa vähintään toisen asteen tutkinto? Kuvatkaa keinonne tähän pääsemiseksi.

Keskustan tavoitteena on, että koulutuksen kehittäminen ei jää pelkästään toisen asteen maksuttomuuden edistämiseen. Meidän tavoitteena on, että koulutuksen ja osaamisen perusta laitetaan kuntoon varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta lähtien. Olemme esittäneet peruskoulun kehittämisessä ja perustan vahvistamisessa yhdeksi ratkaisuksi pienten lasten koulua. Siinä esiopetus ja peruskoulun kaksi ensimmäistä vuotta muodostavat nykyistä tiiviimmän kokonaisuuden. Erityistä ja tehostettua tukea kohdennetaan riittävästi alkuopetusvuosiin. Ennen kolmannelle luokalle siirtymistä arvioidaan lapsen perustaitoja. Lapsi siirtyy joustavasti eteenpäin kolmannelle luokalle, kun hän on omaksunut riittävät perustaidot. Pienten lasten koulu olisi mahdollista suorittaa myös nopeammin kuin kolmessa vuodessa. Näin voidaan tasata myös alku- ja loppuvuonna syntyneiden lasten välisiä oppimiseroja.

Yläkoulun puolelle esitämme tsekkauspisteitä, joissa arvioidaan nuoren osaamistasoa ja varmistetaan, että hän saavuttaa peruskoulun päättäessään riittävät valmiudet toisen asteen opintojen suorittamiseen. Valmiudet tsekataan ensimmäisen kerran jo seitsemännellä luokalla. Oppilaalle annetaan tarvittaessa riittävästi tukea, jotta oppimistavoitteet saavutetaan peruskoulun päättymiseen mennessä. Peruskoulun oppimäärän suorittamisen lisäksi nuorelta edellytettäisiin myös valmiuksia jatko-opintoihin.

Esitämme oppivelvollisuusikärajan nostamista nykyisestä seitsemästätoista vuodesta kahdeksantoista ikävuoteen ja muuttaisimme käsitteen oppi-oikeudeksi, koska jokaisella

nuorella on oikeus saada koulutus, jonka avulla selviytyy elämässä eteenpäin. Opintoja voidaan räätälöidä tarvittaessa yhdistämällä kymppiluokkien ohkeen myös vapaan sivistystyön, ammatillisen koulutuksen valmentavan koulutuksen, työpajojen ym. tarjontaa kouluopetukseen. Ohjaamo-toimintaa olisi laajennettava myös harvaan asutuille seuduille. Kaavamaisien ratkaisujen sijaan nuorelle olisi räätälöitävä tukitoimet, jotka auttaisivat häntä eteenpäin koulutukseen, työelämään ja muutoinkin yhteiskuntaan.

Esitämme opinto-ohjauksen ja oppilashuollon lisäresursseja ja haluamme uudistaa opinto-ohjausta tukemaan aiempaa paremmin nuorten sujuvaa siirtymistä koulutusasteiden välillä ja edistää nuorten oman paikan löytämistä jatko-opinnoissa ja edelleen murroksessa olevassa työelämässä. Arjenhallinta- ja taloustaitojen oppimiseen sekä yrittäjyyskasvatukseen on kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota peruskoulussa ja toisella asteella, jotta nuorilla olisi paremmat valmiudet pärjätä jokapäiväisessä arjessaan, hoitaa omaa talouttaan ja välttää ylivelkaantumista ja syrjäytymistä.

Tavoitteenamme on, että jokainen nuori saa suoritettua vähintään toisen asteen tutkinnon. Emme esitä tässä vaiheessa toisen asteen maksuttomuutta, mutta olemme sitoutuneita siihen, että edetään asteittain siihen suuntaan, että toisen asteen opinnot lukiossa ja perusopinnot ammatillisessa koulutuksessa ovat tulevaisuudessa opiskelijalle aidosti maksuttomia.

Ammatilliseen koulutukseen tarvitaan lisää resursseja työssä tapahtuvaan oppimisen ohjaamiseen. Olemme esittäneet tuhatta uutta opettajaa ja ohjaajaa työpaikoilla tapahtuvan oppimisen tueksi. Tätä resurssia voitaisiin hyödyntää myös työssäkäyvän väestön muuntokoulutukseen. On harkittava myös tarvetta asettaa minimitaso lähiopetukselle. Lisäsimme ammattikouluille jälkiohjausveloitteen vastaavasti kuin lukiolakiin on kirjattu lukioiden osalta.

Lukiota tulee kehittää edelleen yleissivistävänä kouluna, josta saa riittävät jatko-opiskeluvalmiudet korkeakouluopintoihin.

8c Miten varmistaisitte sen, että jokaisen oppiminen ja osaamisen kehittäminen jatkuu läpi työuran?

Työelämän nopeassa murroksessa ihminen tarvitsee uudenlaisia taitoja, valmiuksia ja tukea. Ikäluokkien pienentyessä koulutusta tulee suunnata työikäisen väestön elinikäiseen ja jatkuvaan oppimiseen. Tämä tarkoittaa mittavaa, jopa miljoonan ihmisen uudelleen kouluttamista seuraavan kymmenen vuoden aikana.

Esitämme, että yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa valmistellaan uusi rahoitusmalli jatkuvalla oppimiselle ja otetaan käyttöön esimerkiksi osaamisturva, osaamismakuutus tai osaamiseteli, jonka avulla työssäkäyvät ihmiset voisivat hankkia haluamiaan palveluita koulutuksen tarjoajilta osaamisensa kehittämiseksi.

Koulutuksen rahoituksessa painopiste tulee siirtää tutkintojen sijasta osaamisen painottamiseen jatkuvan oppimisen periaatteella. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että tutkintojen merkitys katoaisi ja monella alalla muodollisen tutkinnon pitää olla edelleen

osoitus kelpoisuudesta tehtävään ja osoitus osaamisesta. Monimuotoista muunto-, uudelleen- ja täydennyskoulutusta pitää vahvistaa.

Korkeakoulujen pitää edistää nykyistä tehokkaammin jatkuvaa oppimista. Oppimisessa on edistettävä myös rajatonta, jatkuvaa ja paikasta riippumatonta opiskelua. Yksi uusi ratkaisu on tarjota korkeakoulutusta yhdeltä digitaaliselta alustalta. Portaalista voisi valita eri korkeakoulujen tarjonnasta sopivia opintokokonaisuuksia.

Ehdotamme, että vaalikauden aikana valmistellaan laki osaamiskaaresta.

Muuntokoulutuksen satsataan tuomalla koulutusta lähemmäksi ihmisiä muun muassa parantamalla ammattikorkeakoulutuksen seutukunnallista saavutettavuutta. Korkeakoulutuksen tulee olla jokaisen saavutettavissa. Ehdotamme kansallista korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelmaa. Jokaisessa maakunnassa on oltava vähintään yksi korkeakoulu eikä Keskusta näe tarvetta nykyisen korkeakouluverkon supistamiselle. Korkeakoulujen, alueen toisen asteen oppilaitosten ja yritysten ja muiden alueen toimijoiden välistä yhteistyötä tulee lisätä ja kehittää. Korkeakoulutuksen tulee vastata joustavasti ja nopeasti alueen tarpeisiin ja vahvistaa alueen voimavaroja sekä elinvoimaa.

Tällä hetkellä korkeakoulutuksen puolella on mahdollisuus suorittaa opintoja avoimen korkeakoulun kautta. Ehdotamme myös ammatilliseen koulutukseen avoimia opintoja, joilla osaamisen täydentäminen on mahdollista työssäkäynnin ohessa. Myös vapaan sivistystyön mahdollisuuksia on kehitettävä vastaamaan työelämän muutostarpeisiin. Esimerkiksi kansalais- ja työväenopistot ja kansanopistot voisivat ottaa vastuuta työssäkäyvän väestön täydennys- ja muuntokoulutuksesta.

8d. Miten edistäisitte kulttuurin asemaa Suomessa?

Kulttuurin ja taiteen itseisarvon lisäksi sen roolia voidaan yhteiskunnassa kasvattaa nykyisestä suuremmaksi esimerkiksi terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi, syrjäytymisen ehkäisyssä sekä hoiva- ja hoitotyössä. Keskusta näkee kulttuurin ja luovan talouden myös yhtenä tärkeimmistä kasvualoistamme sekä merkittävänä vetovoimatekijänä ja Suomi-kuvan luojana maailmalla.

Keskustan kulttuuripolitiikan tärkeimpiä lähtökohtia on taiteen saatavuuden ja saavutettavuuden parantaminen. Jokaisella suomalaisella pitää olla mahdollisuudet harrastaa ja nauttia kulttuurista omista lähtökohdistaan ja asuinpaikkaan katsomatta. Haluamme vahvistaa Suomen monipuolista kulttuuritarjontaa tuomalla taidetta yhä useampien ihmisten saataville. Siksi kulttuurin tarjoajien alueellista verkostoa ei pidä harventaa vaan pikemminkin vahvistaa.

Keskusta haluaa, että jokainen pääsee jo lapsuudessa nauttimaan kulttuurin eri muodoista ja niiden tekemisestä. Tavoitteena pitää olla, että jatkossa jokaisesta koulusta löytyy toimiva ja monipuolinen kulttuurikasvatussuunnitelma. Koulupäivän yhteyteen on tuotava lisää harrastetunteja sekä tiloja ja välineitä omatoimiseen ja maksuttomaan harrastamiseen.

Luovan alan sisältöjä hyödyntävien verkkopalvelujen on maksettava sisällöntuottajille kohtuullinen korvaus. Suomen on huolehdittava tekijänoikeuksien toteutumisesta ja sisältömarkkinoiden oikeudenmukaisuudesta.

Valtionosuusjärjestelmän uudistus tarkistettuna on saatettava loppuun. Uudistukseen jäi tarkistettavaa paitsi riittävän rahoituksen myös eri taiteen alojen tasa-arvon toteutumisen näkökulmasta. Suomalainen luovuus tarvitsee myös kokonaan uutta rahoitusta. Keskusta ehdottaa, että valtio perustaisi ja pääomittaisi uuden kulttuurialojen ja luovia aloja tukevan rahaston Olympiarahaston tavoin.

Kansalaisia tulee kannustaa tukemaan tiedettä, taidetta sekä suomalaista kulttuuriperinnettä laajentamalla lahjoitusvähennys koskemaan pääomatuloja ja verohallinnon nimeämiä yleishyödyllisiä tahoja. Kannustetaan yhteisöjä tukemaan korkeakouluja sekä tiedettä, taidetta ja suomalaista kulttuuriperinnettä korottamalla yhteisöjen lahjoitusvähennysoikeuden ylärajoja.

Kulttuuri- ja työkentelevien sosiaaliturva on saatava kuntoon osana tulevaa sosiaaliturvan uudistusta.

9. Sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuudistus edellyttää useampia vaalikausia. Oletteko valmiita yhdistämään eri etuuksia ja hyväksymään yhtenäisen etuustason eri syyperusteilla siten, että uudistus lisää työllisyyttä, nostaa koulutustasoa, vähentää köyhyyttä ja eriarvoisuutta sekä parantaa osallisuutta?

Keskusta haluaa uudistaa sosiaaliturvaa vahvan perusturvan kautta. Sosiaaliturvan täytyy olla moderniin työelämään helposti sovitettava, perustaltaan vahva ja kannustava. Keskusta tavoittelee perustulon kaltaista järjestelmää. Kannustavalla perustulolla on mahdollista poistaa byrokratialoukkuja ja voimaannuttaa ihmisiä osalliseksi yhteiskuntaan.

Keskustan mielestä nykyisiä samansuuruisia perusetuuksia pitää yhdistää yhdeksi samansuuruiseksi perustuloksi. Yhdistettävät etuudet olisivat e työmarkkinatuki, peruspäiväraha, minimisairaus-, äitiys-, isyys- ja vanhempainpäiväraha sekä toimeentulotuen perusosa. Tukea maksetaan pienituloisille ilman erityistä syytä. Keskusta ei hyväksy köyhyyden luokittelua syyn perusteella. Mahdollisuutta myös pienimmän kuntoutustuen sekä työkyvyttömyyseläkkeen liittämiseen järjestelmään on syytä selvittää.

Työtulot, tuet sekä verotus on yhteensovitettava siten, että jokaisesta tienatusta lisäeurosta jää tekijälleen käteen aina kohtuullinen, ennakoitavissa oleva määrä. Työ- tai muiden tulojen kasvaessa myös pienituloisuuden perusteella maksettava perustulo pienenee ja liikuu vähitellen kokonaan pois kuukausittaisten ansiotulojen kasvaessa. Avain tämän toteuttamiseen on kansallinen tulorekisteri, mikä täytyy saada toimivaksi siten, että sen avulla pystyy reaaliaikaisesti seuraamaan tulojen, tukien ja verotuksen yhteensovittamista.

Tukien takaisinperinnästä on tämän avulla päästävä eroon. Sosiaalipalveluiden osalta tulorekisteri mahdollistaa passiivisten, ammattihenkilön tukea tarvitsevien työttömien tunnistamisen keinoälyä käyttäen ja heihin panostamisen.

Tuen vastineeksi on oltava työelämän käytettävissä kunkin työ- ja toimintakykyisyytensä mukaisesti. Eräs perusteltu lähestymistapa olisi toimia samoin kuin ansiosidonnaisen työttömyysturvan osalta.

Työvoimapalveluiden tehokkuutta täytyy parantaa asiakkaan nykyistä suuremmalla päätösvalalla omista työvoima-, kuntoutus- ja koulutuspalveluista. Tämän pitää olla mahdollista ammattitaitoisen omavirkailijan opastuksella. Omavirkailija selvittää asiakkaan palvelutarpeen ja oikeudet ja ohjaa asiakasta läpi eri palveluiden. Omavirkailijan täytyy olla mahdollista saada asiakkaalle parhaalle soveltuvalta yhdeltä luukulta oli se sitten Kela, työvoima- tai sosiaalipalvelu. Omavirkailijan malli vaatii Kelan, kunnan ja tulevan maakunnan vastuulla olevien palveluiden yhteensovittamista.

Tutkimtoa vaille oleville nuorille sekä maahanmuuttajille säilytetään heitä koskevaa omaa lainsäädäntöä.

Keskusta tavoittelee, että pidemmällä tähtäimellä myös opiskelijat voisivat siirtyä kannustavan perustulon piiriin.

Keskusta haluaa, että Toimi-hankkeen tuloksia hyödynnetään sosiaaliturvan jatkovalmistelussa ja uudistus tehdään palastellen sekä kokeilujen kautta. Ensimmäisenä on aloitettava kokeilu käänteisestä tuloverosta.

Keskusta on valmis toteuttamaan sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen parlamentaarisesti.

10. Esittäkää lähtökohtanne sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamiseksi

Keskusta kannattaa sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuudistusta, joka toteutetaan 18 maakunnan pohjalta. Malli on arvioitu perustuslaillisesti kestäväksi. Näin voitaisiin myös hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla menneellä vaalikaudella maakunnissa tehty kehittämistyö, jota ei tule heittää hukkaan. Helsingin erityistarve omaan alueelliseen ratkaisuun on arvioitava. Olemassa olevia rakenteita (HUS) ei pidä rikkoa.

Keskusta haluaa turvata nopeasti ja tasa-arvoisesti jokaiselle suomalaiselle laadukkaaseen ja inhimilliseen hoitoon pääsyn koko Suomessa. Tavoitteemme on kaventaa ihmisten terveyseroja sekä ehkäistä ongelmia ja sairauksia ennalta. Hoidon vaikuttavuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Muutos palveluissa on kyettävä tekemään viivyttämättä. Sotea on valmisteltu jo liiankin pitkään. Palvelujärjestelmän ongelmat ovat tällä aikaa syventyneet.

Sosiaali- ja terveystalouden parempi yhteensovittaminen on olennainen osa uudistusta. Sote-uudistusta ei pidä kutistaa pelkästään terveydenhuollon uudistukseksi. Hallintorajat ylittävä yhteistyö ihmisten palvelemiseksi on mahdollistettava. Se tukee parhaiten paljon palveluita käyttävien ihmisten asemaa.

Sosiaali- ja terveyskeskusten palvelujen on oltava ihmisten lähellä. Ne tuotetaan julkisena palveluna. Sosiaali- ja terveyskeskuksissa tulee olla saatavilla laaja kirjo terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palveluja perhekeskuksista hammashuoltoon sekä päihde- ja mielenterveyspalveluihin niin, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, kuten

terveelliseen ravintoon ja liikuntaan kiinnitetään suuri huomio. Hoitoketjujen on oltava saumattomia peruspalveluista erikoissairaanhoidon.

Palvelujen saavutettavuudelle on asetettava tavoitteet. Maakunta vastaa siitä, että toimipisteet ovat lähellä ihmisiä ja että hoidon saatavuuden tavoitteita noudatetaan.

Järjestämisvastuu on julkisella sektorilla. yksityinen sektori, järjestöt ja osuuskunnat täydentävät sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja.

Perustasolla osassa palveluista ihmisille taataan valinnan mahdollisuus. Asiakas- tai palveluseteliä käytetään palvelujen täydentämiseen ja jonojen purkuun.

Paljon palveluja käyttäville mahdollistetaan monipuolisten palveluiden käyttö ns. henkilökohtaisella budjetilla. Ihminen itse voi tällöin asiakassuunnitelmansa puitteissa päättää siitä, mitä palveluita hän tietyllä rahamäärällä hankkii tai minkä hoitopaikan hän valitsee.

Asiakasmaksut säädetään lailla yhdenvertaisiksi koko maassa. Maksujen tasosta päätettäessä on huomioitava pienituloiset.

Palveluiden rahoituksen päävastuu on valtiolla. Alueelliset ja väestörakenteesta johtuvat erot on tasattava. Vaalikaudella toteutettavan uudistuksen on hillittävä kustannusten nousua. Palvelutuotannon rakenteiden ja taloudellisuuden läpinäkyvyyttä on lisättävä.

Perustuslakivaliokunnan osoittamaan huoleen rahoituksen riittävydestä voi olla ratkaisuna maakuntien verotusoikeus. Maakuntaveron vaikutukset on selvitettävä huolellisesti ja laajasti eikä se saa johtaa ansiotuloverojen kokonaistason kiristymiseen.

Tietojärjestelmät on kansallisesti yhteensovittettava. Sosiaali- ja terveystieteiden kasvua on mahdollista taittaa tietojärjestelmien hyödyntämisellä ja digitalisaation mahdollistamana.

Keskustan tavoitteena on monialainen maakunta. Se tarkoittaa sitä, että sote-palveluiden rinnalla maakunnat osaltaan vastaavat jatkossa myös muun muassa elinvoima- ja aluekehitystehtävistä sekä työvoima- ja yrityspalveluista. Nyt yli 400 organisaation vastuulla olevat tehtävät kootaan 18 toimijalle.

Maakunnat ovat kansanvaltaisia, päättäjät niihin valitaan suorilla vaaleilla.

11. Oletteko valmiita osallistumaan sosialidemokraattien johtamaan enemmistöhallitukseen, ja onko teillä osallistumisellenne mahdollisia kynnyskysymyksiä?

Keskusta katsoo, että ensisijaisesti hallitusvaihtoehdot on tunnusteltava vaalivoittajien kesken.

Hallitusohjelman on oltava luonteeltaan strateginen. Hallitusohjelman kynnyskysymyksiä Keskustalle ovat:

1. Hyvän talous- ja työllisyyskehityksen jatkaminen siten, että sitoudutaan 75 %:n työllisyysasteeseen ja siihen, että julkinen talous (ml. kuntatalous) on tasapainossa vuonna 2023

2. Yrittäjien ja yritysten verotusta ei saa kiristää. Teollisuuden toimintaedellytyksiä ei saa heikentää.

3. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut turvataan 18 maakunnan pohjalta. Uudistuksessa maakunnista tehdään monialaisia.
4. Toteutetaan perhepaketti, jonka osana perhevapaaudistus. Uudistuksen on oltava perheille parannus nykyiseen järjestelmään.
5. Vanhustenhoidon epäkohtiin puututaan muun muassa tiukemmalla lainsäädännöllä ja riittävillä resursseilla, eikä Keskusta hyväksy valtionosuuksien leikkauksia, joilla vaarannetaan kuntien peruspalveluita kuten sivistystoimi, varhaiskasvatus ja vanhushoiva.
6. Edellytämme korotuksia pienempiin eläkkeisiin ja parannuksia köyhimpien lapsiperheiden asemaan ja perusturvaindeksijäädytys on purettava hallituksen päätöksen mukaisesti.
7. Ammatillisen koulutuksen rahoitus ja saavutettavuus on turvattava, panostettava oppisopimuskoulutukseen ja säilytettävä alueellisesti kattava korkeakouluverkosto.
8. Maatalouden kannattavuutta on parannettava. Maa- ja metsätaloutta ei saa kuormittaa uusilla kustannuksilla.
9. Sitoudutaan Keskustan johdolla tehtyyn kahdeksan puolueen ilmasto-ohjelmaan ja turvataan puunkäytön maltillinen lisääminen sekä kestävä metsien käyttö.
10. Kaikkien päätösten täytyy tukea alueiden elinvoimaa ja voimavaroja sekä tukea koko Suomen yhteyksiä ja hyvinvointia.